

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid
Asiel, Opvang en Terugkeer

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

nota

Landenbeleid Turkije

Datum
11 augustus 2023

Ons kenmerk
4839506

1. Aanleiding

De Minister van Buitenlandse Zaken heeft op 31 augustus jl. een algemeen ambtsbericht inzake Turkije gepubliceerd. De verslagperiode beslaat maart 2022 tot augustus 2023. Dit ambtsbericht biedt aanleiding om het landenbeleid voor Turkije op enkele punten te wijzigen.

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van de *Terms of Reference* (ToR) nieuwe stijl als onderdeel van de pilot met nieuwe ToRs. Het doel van deze pilot is om te bezien of er via deze weg tot evenwichtiger en meer informatiegestuurde landenrapportages gekomen kan worden.

2. Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd om:

1. De aanvullende toelichting omtrent de wijze van beoordeling van de risicogroep '(toegedichte) Gülen-aanhangers' bij gebrek aan geringe indicaties te laten vervallen.
2. De risicogroep 'HDP-medewerkers, -leden, -activisten en -sympathisanten' aan te passen in 'HDP-leden en -activisten'

3. Kernpunten

- Situatie in Turkije is grotendeels ongewijzigd gebleven.
- Belangrijkste ontwikkelingen in de verslagperiode zijn de presidents- en parlamentsverkiezingen die zijn gewonnen door President Recep Tayyip Erdoğan en de natuurrampen die het zuidoosten van Turkije hebben getroffen.
- Ten aanzien van Gülenaanhangers is de strafrechtelijke vervolging afgenomen in intensiteit. Ook toetsen de rechters strenger of de overheid de juiste criteria hanteert bij het beoordelen of iemand wordt aangemerkt als Gülenist.
- De HDP heeft onder de paraplu van de YSP deelgenomen aan de recente verkiezingen omdat de HDP een rechtszaak boven het hoofd hing die de hen mogelijk zou kunnen verbieden. De situatie voor HDP'ers is vergelijkbaar met eerdere jaren.

4. Toelichting

4.1 Huidige beleid

In het huidige beleid staan de volgende groepen als risicogroep aangemerkt:

- personen die actief zijn in de politiek, journalistiek of op het gebied van mensenrechten en daarbij significant kritiek uiten op de autoriteiten; en
- HDP-medewerkers, -leden, -activisten en -sympathisanten; en
- (toegedichte) Gülen-aanhangers.

Ten aanzien van (toegedichte) Gülen-aanhangers geldt aanvullend dat indien van geringe indicaties niet is gebleken, de IND de risico's bij terugkeer beoordeelt in het licht van de diffuse en slechte situatie die gekenmerkt wordt door willekeur jegens (toegedichte) Gülen-aanhangers van de zijde van de Turkse autoriteiten. In de IND beslispraktijk, mede op basis van de IND informatiebericht 2020/43, betekende dit dat Gülen-aanhangers in de regel asielbescherming kregen.

Met betrekking tot dienstweigering en desertie geldt het algemene beleidskader. Specifiek ten aanzien van dienstplichtige Koerden wordt in beginsel niet aangenomen dat zij een gegronde vrees hebben om in een conflict te worden ingezet tegen eigen volk of familie.

Ten slotte geldt in de context van Turkije dat er adequate opvangvoorzieningen voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen aanwezig zijn in de zin van paragraaf B8/6 Vc.

Het advies is om het beleid dat momenteel geldt ongewijzigd te laten behalve op de punten die in de adviezen onder punt 2 genoemd worden

4.2 Achtergrond

4.2.1 Relevante ontwikkelingen

Gedurende de verslagperiode van het ambtsbericht stond de Turkse politiek grotendeels in het teken van de presidents- en parlementsverkiezingen die in mei 2023 plaats hebben gevonden. President Recep Tayyip Erdoğan deed mee aan de verkiezingen namens de Volksalliantie, een van de vijf allianties die zich in de loop naar deze verkiezingen had gevormd. De grootste tegenstander in deze verkiezingen was Kemal Kılıçdaroğlu die kandidaat was namens de Natie-alliantie. Bij de eerste stemronde behaalde president Erdoğan 49,52% van de stemmen en Kılıçdaroğlu, 44,88%. Omdat geen van beiden een meerderheid van de stemmen had verkregen was er een tweede stemronde nodig waarbij president Erdoğan de definitieve winnaar werd.

Gedurende de verslagperiode was er bij het Constitutioneel Hof een aanklacht in behandeling om de *Halkların Demokratik Partisi* (Democratische Partij van de Volkeren, HDP) te verbieden. Tot tweemaal toe verzocht de HDP het Constitutioneel Hof om de behandeling van de zaak te verzetten tot na de verkiezingen echter dit verzoek werd beide keren afgewezen. Gelet op het risico dat de HDP kort voor de verkiezingen verboden zou kunnen worden deden zij onder de vlag van de *Yeşil Sol Parti* (Groen Links Partij, YSP) mee aan de verkiezingen.

Naast de politieke ontwikkelingen was het voornaamste aandachtspunt in de verslagperiode de natuurrampen die Zuidoost-Turkije (en Noordwest-Syrië) hebben getroffen. In de nacht van 5 op 6 februari werd dit gebied getroffen door zware aardbevingen, gevolgd door kleinere bevingen en naschokken. Op 14 maart werden de provincies Şanlıurfa en Adiyaman (beide in het aardbevingsgebied)

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid
Asiel, Opvang en Terugkeer

Datum
11 augustus 2023

Ons kenmerk
4839506

voorts getroffen door overstromingen. Op 22 april 2023 maakte de toenmalig minister van Binnelandse Zaken, Süleyman Soylu, bekend dat er 50.783 doden waren gevallen als gevolg van de aardbevingen waaronder 7.302 buitenlanders. Dit betrof voornamelijk Syriërs.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid
Asiel, Opvang en Terugkeer

Opvallend is de negatieve ontwikkeling van het sociale klimaat ten aanzien van LHBTI'ers in Turkije. Dit nam onder andere de vorm aan van meer expliciete negatieve uitlatingen van de Turkse overheid over deze doelgroep en het feit dat bijvoorbeeld de Istanbul Pride voor de achtste keer op rij verboden was. Ondanks het verbod gingen honderden betogers toch de straat op om te demonstreren voor LHBTI-rechten. De oproerpolitie pakte in totaal 373 mensen op. Dit was nog nooit eerder op deze schaal gebeurd tijdens de Istanbul Pride. Tijdens de voorgaande edities van de Pride tussen 2015 en 2021 waren er in totaal 103 mensen opgepakt. Alle opgepakte demonstranten werden na een medische controle en een verhoor vrijgelaten. Uiteindelijk werd geen van de opgepakte demonstranten veroordeeld door een rechter.

Datum
11 augustus 2023

Ons kenmerk
4839506

De LHBTI-gemeenschap in Turkije is weerbaar, en zichtbaar en sterk georganiseerd met name in Istanbul en Ankara. Bovendien stonden LHBTI'ers er niet alleen voor in de strijd voor hun rechten. Zo kwamen ook sommige oppositiepartijen en advocatenordes op voor hun rechten. Dit noopt op dit moment daarom niet tot beleidsmatige aanpassingen maar is een situatie die ook in de volgende beleidscyclus nauwlettend gevolgd zal worden. De aanvraag van een vreemdeling uit Turkije die zich beroept op zijn/haar gerichtheid wordt op basis van de individuele omstandigheden beoordeeld.

Ook ten aanzien van de situatie van vrouwen in Turkije hebben er negatieve ontwikkelingen plaatsgevonden. Zo is Turkije reeds vorige verslagperiode uit de Istanbul Conventie gestapt, een verdrag van de Raad van Europa dat als doel heeft om geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld te voorkomen en te bestrijden. Hoewel de Turkse autoriteiten een eigen actieplan opstelden met hetzelfde doel en de Beschermingswet 6284 bestond om de rechten van vrouwen te beschermen bleek er een discrepantie tussen de inhoud van deze regelgeving en de toepassing daarvan. Hoewel er namelijk wel beschermende en preventieve maatregelen werden opgelegd uit hoofde van de Beschermingswet 6284, werd er in voorkomende gevallen onvoldoende gehandhaafd op deze maatregelen. Hetgeen in sommige gevallen zelfs leidde tot de dood van de vrouw in kwestie. Ook is gebleken dat het ingewikkeld kan zijn om aangifte bij de politie te doen.

Een laagdrempelige manier om als vrouw om hulp te vragen in gevallen waar zij gevaar lopen is via de KADES-app. Deze app is sinds mei 2022 ook beschikbaar in het Koerdisch. Ook de opvolging van meldingen via de KADES-app liet echter te wensen over. Het ambtsbericht meldt namelijk dat de politie eerst belde om te verifiëren dat de vrouwen in gevaar verkeerden, hetgeen de vrouwen in groter gevaar kon brengen.

Hoewel er gelet op het ambtsbericht dus middelen openstaan voor vrouwen om bescherming in te roepen van de autoriteiten is de toepassing van deze middelen niet altijd toereikend. Dit is echter niet dusdanig van aard dat hier op dit moment een beleidsmatige aanpassing voor benodigd is. Net als bij LHBTI zal ook deze situatie nauwlettend gevolgd worden in een volgende beleidscyclus.

4.2.2 Gülen-aanhangers

Uit het ambtsbericht blijkt dat de strafrechtelijke vervolging van (vermeende) Gülenisten in intensiteit is afgenomen in vergelijking met de periode na de mislukte staatsgreep in juli 2016. Deze afname kon niet onderbouwd worden met concrete gegevens omdat er weinig verifieerbare informatie beschikbaar is omtrent Gülenisten. Ondervraagde bronnen gaven verschillende verklaringen omtrent deze afname in intensiteit. Enerzijds gaven bronnen aan dat dit te maken zou kunnen hebben met het feit dat de meerderheid van de (vermeende) Gülenisten inmiddels strafrechtelijk was vervolgd dan wel was uitgeweken naar het buitenland, anderzijds gaf een bron aan dat dit ook te maken zou kunnen hebben met het feit dat de negatieve aandacht van de autoriteiten is verschoven van de Gülenisten naar de Koerdische beweging en de LHBTI-gemeenschap.

Het is op basis van het ambtsbericht niet duidelijk welke Gülenisten het meeste risico lopen op vervolging. Dit konden ook niet-Gülenisten zijn, zoals oppositiepolitici, mensenrechtenverdedigers en linkse vakbondsleden die beschuldigd werden van het hebben van banden met de Gülenbeweging. Een opvallende ontwikkeling die blijkt uit het ambtsbericht is echter dat criteria die door de Turkse autoriteiten werden gehanteerd om te beoordelen of iemand Gülenist is en die mogelijk konden leiden tot negatieve aandacht, strenger werden getoetst door de rechtspraak. Dit betrof onder andere het hebben (gehad) van een bankrekening bij Bank Asya en het hebben gedownload van de ByLock-app waarmee Gülenisten volgens de Turkse autoriteiten versleutelde berichten naar elkaar zouden sturen. Zo oordeelde het Constitutioneel Hof reeds op 13 februari 2020 dat het hebben gehad van een bankrekening bij Bank Asya alleen kon worden tegengeworpen indien hieraan een instructie ten grondslag lag van de beweging zelf. Uit een uitspraak van het Hof van Cassatie in januari 2022 volgde voorts dat alledaagse transacties op een Bank Asya rekening niet konden worden beschouwd als activiteiten ten behoeve van de Gülenbeweging. Een andere opvallende uitspraak in dit verband is de uitspraak van het Constitutioneel Hof inzake een vrouw die twee rekeningen bij Bank Asya had en om die reden werd ontslagen bij een overheidsbedrijf. Het Hof oordeelde echter dat deze vrouw ten onrechte was ontslagen.

In 2021 maakte het Hof van Cassatie duidelijk dat het criterium omtrent ByLock enkel kon worden tegengeworpen indien het is bewezen dat de app daadwerkelijk is gebruikt door de verdachte en niet door iemand anders. Een voorbeeld van de toepassing van dit toetsingskader is een zaak voor het Constitutioneel Hof waar op 12 april 2023 is geoordeeld dat een lagere rechtbank niet heeft getoetst of de app daadwerkelijk door de verdachte is gebruikt en waar de uitspraak van de lagere rechter vervolgens nietig werd verklaard.

Advies 1: Uit het ambtsbericht blijkt dat de intensiteit waarmee (vermeende) Gülenisten (strafrechtelijk) vervolgd worden is afgenomen. Voorts blijkt uit het ambtsbericht dat de rechtspraak strenger toetst ingevallen waarin personen verdacht worden van het aanhangen van de Gülen-beweging. Als gevolg van deze twee ontwikkelingen kan worden gesteld dat de willekeur die voorheen prominent speelde bij de strafrechtelijke vervolging van Gülenisten niet in dezelfde mate aan de orde is.

Indien iemand behoort tot een risicogroep geldt er een verminderde bewijslast in de zin dat de vreemdeling op basis van geringe indicaties zijn vrees aannemelijk kan maken. De bewijslast in dezen ligt wel eerst bij de vreemdeling en de

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid
Asiel, Opvang en Terugkeer

Datum
11 augustus 2023

Ons kenmerk
4839506

vreemdeling zal op basis van zijn individuele omstandigheden zijn vrees voor vervolging aannemelijk moeten maken. In het huidige beleid geldt, zoals reeds vermeld, aanvullend dat de beoordeling van de vrees op vervolging plaats moet vinden tegen de achtergrond van het willekeurige karakter van het optreden van de Turkse autoriteiten. Hiermee ligt er een ruimer kader om een vrees voor vervolging aannemelijk te achten dan gebruikelijk is in het geval van risicogroepen. In de praktijk leidt dit er toe dat in geloofwaardige zaken, ook indien geen sprake is van geringe indicaties, al snel een risico op vervolging wordt aangenomen.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid
Asiel, Opvang en Terugkeer

Datum
11 augustus 2023

Ons kenmerk
4839506

Er is gelet op de ontwikkelingen in de verslagperiode geen reden meer om in het nieuwe beleid ten aanzien van Gülenisten, aanvullend op de kwalificering als risicogroep, rekenschap te geven van het willekeurige karakter van het optreden van de Turkse autoriteiten tegen Gülenisten.

Om deze reden wordt u geadviseerd om de volgende passage in de Vc. te laten vervallen:

Ten aanzien van (toegedichte) Gülen-aanhangers geldt aanvullend dat indien van geringe indicaties niet is gebleken, de IND de risico's bij terugkeer beoordeelt in het licht van de diffuse en slechte situatie die gekenmerkt wordt door willekeur jegens (toegedichte) Gülen-aanhangers van de zijde van de Turkse autoriteiten.

Met deze wijziging op basis van de landeninformatie wordt weer aangesloten bij het gebruikelijke kader voor risicogroepen en wordt het beleid in lijn gebracht met de praktijk zoals die in algemene zin geldt in ons omringende lidstaten waarbij het eerst aan de vreemdeling is om zijn vrees aannemelijk te maken op basis van individuele omstandigheden.

4.2.3. HDP

De ruimte voor HDP-ers was in de huidige verslagperiode onverminderd beperkt. Dit blijkt onder andere uit de zaak die nog loopt bij het Constitutioneel Hof om de HDP te verbieden en de constante stroom aan arrestaties van HDP-ers die ook in deze verslagperiode doorgang bleef vinden. Hoewel er nog altijd sprake is van veel repressie van de HDP is de risicogroep zoals deze momenteel staat omschreven onvoldoende scherp geformuleerd. Zo zit er een grote overlap tussen de groep HDP-medewerkers en de groep HDP-leden en HDP-activisten. Uit het huidige ambtsbericht is niet gebleken dat het enkele sympathiseren met de HDP voldoende is om in de negatieve aandacht te staan van de Turkse autoriteiten maar dat hiervoor de sympathie openbaar gemaakt moet worden. Pas als er echt activiteiten worden ondernomen kan dit tot negatieve aandacht leiden. Dit blijkt o.a. uit het lijstje met omstandigheden en activiteiten die in het bijzonder tot negatieve aandacht van de Turkse autoriteiten zouden kunnen leiden zoals opgenomen in het ambtsbericht:

- Het deelnemen aan verkiezingsbijeenkomsten van de YSP;
- Het deelnemen aan demonstraties (bijvoorbeeld tegen de aanstelling van bewindvoerders die democratisch verkozen HDP-burgemeesters vervangen);
- Het plaatsen, delen en liken van YSP-gezinde berichten op de sociale media;

- Het geven van een persverklaring (bijvoorbeeld ten behoeve van moedertaalonderwijs in het Koerdisch);
- Geld sturen naar familieleden in de gevangenis (dit kon worden beschouwd als het financieel steunen van de PKK).

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid
Asiel, Opvang en Terugkeer

Datum
11 augustus 2023

Ons kenmerk
4839506

Advies 2: Om vorengaande redenen wordt u geadviseerd om de risicogroep 'HDP-medewerkers, -leden, -activisten en -sympathisanten' te wijzigen in 'HDP-leden en -activisten'.

4.3 Politieke context

Het landgebonden beleid voor Turkije heeft vanwege de relatief hoge instroom en de hoge inwilligingspercentages zoals verwoord in de TK brief van 28 april jl.¹ de politieke aandacht. De voorgestelde wijzigingen zouden daarom tot vragen kunnen leiden vanuit de Kamer. In de media is er (vooralsnog) minder aandacht voor deze doelgroep. Beleidswijzigingen zouden echter tot meer aandacht kunnen leiden.

4.4 Krachtenveld

Deze nota is afgestemd met de IND (SUA/JZ), DT&V (SAJZ) en DMB (AO&T/JAZ)

4.5 Uitvoering

IND

De instroom van eerste aanvragen van Turkse asielzoekers in 2022 en 2023 (t/m juli) is weergegeven in onderstaande tabel.

Product	2022	2023 (januari t/m juli)
Asiel 1 ^e aanvraag	2.680	1.290

Tabel 1: Het aantal ingediende eerste asielaanvragen door Turkse vreemdelingen over de periode januari 2022 t/m juli 2023, (Bron: [Asieltrends \(ind.nl\)](https://asieltrends.ind.nl), cijfers zijn afgerond op tientallen).

Het herziene beleid geeft tevens aanleiding om het openbare informatiebericht 2020/43 inzake Turkije van de IND te schrappen.

DT&V

Gelet op de informatie uit het ambtsbericht is er geen reden om aanpassingen door te voeren in het beleid op het gebied van terugkeer. Het aantal vertrokken Turkse vreemdelingen in 2022 en 2023 (t/m juli) is weergegeven in onderstaande tabel.²

¹ Kamerstukken II, vergaderjaar 2022-2023, 19 637, nr. 3100.

² Het vertrek uit de caseload van de DT&V omvat het vertrek van vreemdelingen die behoren tot de doelgroepen van de DT&V, waaronder afgewezen asielzoekers en vreemdelingen die niet of niet langer rechtmatig verblijf hebben in Nederland. Dit cijfer omvat in beginsel niet het vertrek van reguliere vreemdelingen en van EU-burgers. Hun vertrek vindt immers plaats zonder tussenkomst van de migratieketen. En ook wordt het vertrek na toegangsweigering in beginsel niet meegeteld.

Type vertrek en bestemmingsland	2022	2023 (januari t/m juli)
Gedwongen vertrek uit Nederland, Dublin	20	10
Gedwongen vertrek uit Nederland, land van herkomst	30	10
Gedwongen vertrek uit Nederland, overig	10	0
Zelfstandig vertrek uit Nederland, Dublin	10	10
Zelfstandig vertrek uit Nederland, land van herkomst	60	60
Zelfstandig vertrek uit Nederland, overig	80	60
Zelfstandig vertrek zonder toezicht		
Totaal	190	150

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid
Asiel, Opvang en Terugkeer

Datum
11 augustus 2023

Ons kenmerk
4839506

Tabel 2: Het aantal aantoonbaar en niet-aantoonbaar vertrek (zelfstandig vertrek zonder toezicht) van Turkse vreemdelingen over de periode 1 januari 2022 tot en met 31 juli 2022. de periode januari 2022 t/m juli 2023, (Bron: DT&V, cijfers zijn afgerond op tientallen, als gevolg hiervan kan het totaal afwijken van de som van de verschillende categorieën).

4.6 Communicatie

Indien u akkoord gaat met deze adviezen dan zal de Kamer per bijgevoegde brief geïnformeerd worden. Indien dit tot (pers)vragen leidt zal t.z.t. met DCOM een spreeklijn worden afgestemd.

4.7 Ontwikkelingen hiervoor

Op 13 juni 2022 is het landenbeleid Turkije voor het laatste geüpdatet.

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

5.1 Toelichting

De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer. De overige informatie betreft beleidskaders van enkele lidstaten die deze informatie op basis van vertrouwelijkheid met ons gedeeld hebben.